Sed tn̄ iste p̄fectꝰ ~~rep~~ recompen
sari pt̄ p̄ maiorē devocōne vl' eiꝰ
q dr̄ ~~missa~~ missa vl' eiꝰ q̄ fuit dia
vel iter̄ p̄ intercessione sc̄i cuiꝰ
suffragiū implorat. Item i visiōe
& disputacōne sp̄us guidonis
& p̄oris dr̄ q missa de sp̄u sancto
& de sc̄a trinitate lecta multū valꝫ
~~def~~ defūctis & plꝰ qm̄ alie et
adiūgit^r ca. vide ibidē si placet.
Item ibidē etiā dr̄ qd' vnꝰ sacdos
simul & semel pt̄ celebrare p omībꝰ
viuis & defūctis fidelibꝰ & q̄libꝫ
eoꝝ h̄t integrā missā. Nā ūtꝰ
sacrificii corporis xp̄i extendit se ad
omnes sicut i oblacōne xp̄i i ara
~~crucis~~ crucis & cetera ut i ~~...~~ se
quenti auctoritate. vn̄ adeo bn̄ pt̄ sa
cerdos celebrare p omībꝰ sil' sicut p
duobꝰ & meliꝰ. Nā bonū sp̄uale
qnto magis ptit^r tanto magis i se
augmētat^r ut sup̄ de suffragiis.
Sꝫ bonū tpale qnto plꝰ ptit^r ta
to magis i se diminuit^r. Concordat
cū sequentibꝰ & asserit^r bt̄o augustino
Si missa vna p pluribꝰ defūctis di
cit^r tantū valet vnicuiqꝫ ac si pro
vnoquoqꝫ sp̄ealit' dicit^r. vnꝰ Si
missa dicis vnā p mille defunctis.
Sit sua quis recipiet si eodē velis.
Quale ~~...~~ efficaciā huit passio
xp̄i cū actualit' i cruce pendet ad
remissione pctōꝝ. tale h̄t rememo
racō passionis xp̄i i altari. Et qnta
huit deꝰ acceptā oblacōne sacrifi
cii filii i cruce pendentis tantū h̄t sp̄e
acceptā iteratā oblacōne & imola

cōne i altari. Et eodē affectū & amore
bulienti q quo p̄r aspiciebat pla
gas filii sui p nob' inflictas & q̄
filii sui oblitꝰ cogebat^r humano
gn̄i reconciliari. eodē affectū aspicit
nūc filiū suū sibi i altari oblatū
& sacrificatū.

Explicit de suffragiis misse.

Incipit tractatꝰ venerabil' mgr̄i
Johis gerson cancellarii parisien
de cognicōne castitatis & pollucōibꝰ
diurnis

laus & honor xp̄o q̄ me lib'auit ab
isto

Scripsi pridē aliq̄ sup
ꝑparacōne ad missā sub
decem ꝯsidēacōnibꝫ occasiōe sup
ta pncipalis ex mā pollucōis noc
turne. Nūc aūt de pollucōibꝫ q̄ vident
accidē vigilando q̄sita sūt a me
aliq̄ q̄ solent timoratas ꝯsciās plu
rimū turbare sic frequent ex diūs
ꝑsonis utriusqꝫ sexꝰ tā ī ꝯfessiōe q̄m
ext potui ꝑpendē. Ꝑterea ꝯsului
ne dū doctores ī sc̄ptis eorū sup̄ re hac
sed eciā colloquiū habui cū ꝯcientiis &
discretis ī ꝯfessiōis mā ymo & a medi
cis huiusmōi multiplicis & varie pol
lucōis cām ī ꝯsiui. Demū ꝑpareret
se lector audie caste id qd ꝓ casti
tatis ꝯgnicōne necessitas cogit aperire.

De supponēdū Consideacō
ē igr̄ ī p̄mis q̄ a corpe ꝑa
humano defluit multiplex humor
ꝑ meatꝰ mēbroꝝ pudendoꝝ que
gnacōni deputa sūt. Vnꝰ ē ūo se
minalis. aliꝰ vero urinal. aliꝰ quo
damodo mediꝰ q̄ pt appellai sal
ualis ul' ꝑputal'. aliꝰ addit huic
ꝑp̄tim ī mulieribꝫ q̄ noīat menst
rual. & huic silis quādoqꝫ mas
culo accidit ex īfirmitate. Por
ro finale ē satis ꝯgnoscē pacientibꝫ
scdm & ultimū fluxū. qm scꝫ ille ē
ūe urinalis ul' ūe menstrual. Habz
em̄ suā distinctionē ī colore & liq
ditate. & tales exeūt ꝑterea ut qīe sn
nulla delectacōne ī mēbris genitalibꝫ
ꝑp̄tim n̄ ꝯiugunt alie cūe delecta
cōnis sicut infra docebit. Ceterꝝ hu
morꝝ ꝑpe seminal & humor ille medi
us nō ita facilit abiuicē secernunt
ꝓpt silitudinē ī albedie & visco
sitate seu tenacitate & q̄dā ꝯsi
situdine. habēt nichilominꝰ distinc
tas ꝯpetutes & diūsos ortꝰ & me
atꝰ vn̄ defluūt qd' [illegible] dearti
culatiꝰ ꝯgnoscē ꝑtinet ad medi
cos. Est itaqꝫ hmōi seminal sup
fluū ultime digestiōis. sup̄fluū
nō ī q̄litate sed ī q̄ntitate. ha
bens eīn natūa sufficientē cibū
ꝓ alimēto corpis mittit ex oībꝫ
mēbris qd' sup̄ ē ad vasa genita
lia nūc plꝰ nūc minꝰ. Et qm sup
habūdat ipi natē conat̄ expellē
tandē illd sup̄fluū qd̄ fit ul' in
actu gnacōnis seu coitibꝫ ul'
ꝑ euapoacōnes siles sudoribꝫ ul'
ꝑ aliq̄s fedas distillacōnes quiqꝫ
sine sopnis. Aliqn cū delectacōne
aliqn īꝑceptibilit. nonūq̄m ī vi
gilia q̄bꝫdā venit cū volūtate q̄m
ī volūtarie modis valde multis.
nūc ex vicio natūe nūc ex vicio
culpe. Rursꝰ humor ille mediꝰ
fit ex quadā sup̄fluitate alimē
ti ne dū ī q̄ntitate sed ī qualitate et
ꝯ scꝫ ī cepti ē mixtōni. ī ceptꝰ silit
gnacōni. velut ī saliua videmꝰ
& aliis sup̄fluitatibꝫ defluentibꝫ
a cerebro tā ꝑ os q̄m ꝑ nares.
isus pax & rariꝰ. & aliis habū
dantiꝰ & crebro. Inmiscet aūt se
aliis humor mediꝰ cū urinacōne.

aliquando per se defluit sine cogitatione
et sensu. Aliquando vero fit cum delecta
tione et pruritu quodam placabili in veri
na. que tamen urina quandoque cum fordinatione
quadam exit. Puto etiam in melancolicis
quod vix aliquando contingit iste fluxus hu
moris medius secundum modum delecta
tionis et concussionis, quia totius corporis et
specialiter in pudendis. ut ita perstringit
aut obnubilatur in suo exitu indicium
rationis sicut venit vere in humore se
minali. quoniam et ille humor seminalis
magis digestus et ad causationem libi
dinose delectationis non per infrigida
tionem aut aliunde corruptus sit propor
cionabiliter fuerit. Habet insuper
humor iste medius quod ex levioribus
causis ac maiori facilitate movetur
ad exitum quam seminalis presertim in
mulieribus adeo quod ex levissimo mo
tu corporis de loco ad locum vel inclina
tione absque aliqua cogitatione et absque
sensu proveniat. Ex effluxu vero percipitur
per foedidationem quandam fistulosam in carne
sua vel in pannis. Fuerit autem facilius et
non sine aliquo sensu concomitante
vel previo dum persona pulchra sibi
dilecta sive turpe sive iuvenem
sive senem sive secularem sive religio
sam. et quandoque devotam aspicit. aut
tangit. aut ei arrident aut confabu
lantur aut iocantur. etiam ubi nichil
de opere carnali volunt aut putant
nec dicuntur peragere sed nec cogitare.

Attendendum. Consideratio
est secundo principaliter [illegible] 2a
circa hanc materiam quod delectatio

seu commotio libidinosa. pruritus
seu [illegible] titillatio proveniens in me
bris que loquimur frequenter absque
fluxu quocumque. Sunt enim fumosi
tates aliquae quas medici vocant
spiritus et hee supercalefaciunt et in
flammant et distendunt venas et ner
vos in membris illis. Fitque stimulatio
quaedam ut pruritus vel titillatio que dum
queritur extingui vel sedari per attrecta
tionem sentitur et quandoque completur delec
tatio libidinosa sine quovis
fluxu. Patet hoc in pueris adhuc
etate qui nondum apta est seminationi
propter defectum seminis vel arctatio
nem venarum. Consistit autem huiusmodi
pruritus ex caloribus fumis seu spi
ritibus tam ab intrinseco per ymagina
tiones fortes vel foedidas specierum.
maxime autem per ymaginationes libidi
nosas et turpes quas extrinseco ab
per allocutiones pravas et per aspectus
lubricos aut tactus impudicos per se vel
aliunde provocatos. Quod si per comple
mentum delectationis ex caloribus absque
omni semine corrumpatur vere ipsa virgi
nitas virtus similiter quaecumque mag
nore. Heu proh dolor quam in paucis
manet virginitas cogitatione su
perior est non forsan pueris et puellis
haec excuset defectus sufficiens
iudicii rationis. Dicendum est tertio
quod non omnis pruritus circa membra pu
denda dat iudicium complete libidinosa

nec etiam cessio eius vel extinctio per
vacationem ut aliter dicitur appellari lux
uriosa delectatio. Videmus namque quod
in aliis membris circa pruritum sen
simus quem unguibus scalpendo
vel ut vulgariter loquar scabi
mus vel extinguimus. Est autem hec
passio non nunquam ita vehemens ut
etiam cum vulneratione carnis per un
gues et effusiones sanguinis vix re
cedat. Que passio si membra illa ge
nitalia invaserit cadit ~~post~~ processa
in magnam angustiam qui hoc pati co
gitur dum contra huiusmodi pruritum reme
dium querit qualis fieret in aliis membris
ipse in polluciones fedas quod dicta passio
consurgens ex quibusdam fumis. Tra
dunt insuper medici quod in membris eve
nit et vel libidinosas atque culpa
biles probabiliter descendentibus ve
nas membrorum istorum et nervos adeo
quod sedari non potest etiam per usum carnalem admodum
vel aliam attrectationem que dicitur narrat dum
Iuvenalis in quadam matrona no
bili romana. Est igitur in hoc casu
vel in similibus tamquam de vera egritudine
ad medicos recurrendum. Denique prz
ex istis. quod pueri et puelle cum so
brietate atque disciplina in cibis et
potibus atque societatibus ne ab in
trinseca causa vel extrinseca consuescant
habere libidinosas huiusmodi commo
tiones peccati in sua carne. Alioquin
pervenient ex consuetudine velut in
quadam necessitate hoc agendi
precipue dum grandiores advenerint
etatis

Delectatio insuper in probiorem et ve
hementius senciet. Quare tres
confessores vel parentes commonitiones
aliquas facere debent pueris et puellis
ut a talibus abstineant nec a se nec
ab aliis corpus se tractari permittant.
Attendat quilibet discretus ex premissis
quid agendum et videat ne dum ni
mium fuat loquendi pudicitia se
quatur omnium maior inordinatio et confessio
de talibus nulla fiat. Attendat ex ad
verso ne dum prohibitio sit expressa
ipsa conatum ad augeat. Verum namque
est illud poete. Nitimur in vetitum.
Porro si parentes prohibeant filias
suas ab osculis virorum et adoles
centulorum similiter et filios a puellarum
contrectationibus cur non poterunt filios
coartare illos qui uberibus nec scissos
aut ~~scissos~~ scissas iuvare male con
trectent cum sit utique hoc flagicio sit
suus quam alterius et eo plus huius perni
cies quo minor est illius verecundia et li
cencia maior. Video hic de stultis
immo nepharis parentibus erga suos
et suas nimia familiaritate que
mentibus. Video de ceteris vel senioribus
vel ancillis vel aliis qui permittunt hanc
contagiosissimam inducere sub quadam
ludi specie non verentur. Ve ve mundo
ab hac corruptione ~~omnis~~ omnis
carnis. Consideratio tertia.

Attendamus tertio principaliter
quod in theologico vel morali
negocio dum inquisitio fit de ~~ali~~ ali
quibus effectibus vel operibus an sint
vel qualia sit pena consequenda est so

luos principalis & finalis ad libertatem
assensus uel dissensus in talibus & inde
peccatum dicente augustino adeo est volu-
tarium quod si non esset voluntarium non esset
peccatum. Et iuxta eandem doctrinam actus
exterior super interiorem nichil addit
malicie uel meritis culpe. Ex quibus patet
polluciones uel fedas etiam distilla-
tiones ex membris genitalibus plus
respicere quem ordinem moralem quam
naturalem. Licet consideratio naturalium
terminat ad moralium commocionem ple-
niorem quemadmodum etiam ira invidia
gula & cetera alia vitia pertinue
carnalia quoad materiam uel fomentum sicut
satis patet. **Consideratio quarta.**

Praesupponamus igitur quarto
pro decisione materie partis ac-
simili conformiter ad doctrinam augustini
de processu temptationis in nobis sicut
in Adam fuisse serpentina commentat
& dicimus quod commocio libidinosa
consurgit pro statu nature corrupte
nobis etiam invitis & sepissime etiam
preveniet omne iudicium rationis neque
per consequens subest arbitrio aut consen-
sui libero iuxta augustinum dicentem.
Non est in potestate nostra quibus visis tan-
gamur. sed est in potestate nostra respuere uel
accipere. Intellige similiter de auditu
& olfactu de tactu & gustu. Provenit
autem hec involuntaria preventio ex corrup-
tione nature per peccatum originale pro statu
nature lapse. Pro statu vero nature primitus insti-
tute & integre talis preventio viciosa
nequaquam contigisset. Fuisset enim regimen
hominis taliter ordinatum quod ratio suum dominium
super sensualitatem absque ulla preventione
uel rebellione servasset. Propterea reputantur
omnes commociones libidinosa prevenientes
iudicium rationis esse peccatum saltem veniale
quando ipsa consurgit per se uel per se iudicium
domine sue rationis. Unde proinde dicitur
illud sapientis. Nullus est absque peccato
etiam infans unius diei. Convenit quippe
in quolibet filio ade non privilegiato commotiones
commotiones huiusmodi fieri uel contra iu-
dicium rationis. Et ita sumendo large
peccatum veniale absque tali diu vivere
non valemus. Dicitur talis commocio vo-
luntaria magis a permissione voluntatis
primi hominis quam a propria. Propterea si dicitur
ipse appellari peccatum etiam veniale oportet
ut aliquo modo propria voluntas sit in causa.

Nunc quinto ante **Consideratio**
dendo ad inventionem principalis. **V**
palis dubii quando talis commocio libi-
dinosa est peccatum mortale & quando non.
quando de veniali attentis premissis
non est facienda questio scrupulosa
uel dubia. Consideremus qualiter ad illam
commocionem seu temptationem se habeat
libera voluntas & fieri potest multipliciter.
voluntas uno modo se habet pure priva-
tive tam directe quam indirecte. Hoc est
absque omni actu volitivo pro omni diffe-
rentia temporis quod nec ante voluit quod
illa commocio fieret nec aliquid disponens
per se ad illam voluit. & dum fit aut postquam
facta est non advertit. & ob hoc etiam ea

nō ꝯsentit ul' dissentit aliūde ĩcessi
tan occupata ul' ĩ sompno. volūtas
aliomō se hꝫ pure pōitiue tñ directe
qñ ĩdirecte hoc ē cū actu volutiuo ul'
nolutiuo sic ꝙ antea voluit delibe
rate ul' voluit ꝙ illa ꝯmocō fiet
aut dū fit ul' facta ē placet sibi ul'
displicꝫ deliberate sic ꝙ hꝫ ꝯsensū
ul' dissensū liberū ĩ tali ꝯmocōne
acceptando illā ul' deacceptādo
et aduꝰtens ꝙ ita vult ul' ita nō vult.
volūtas alr' se hꝫ cū ꝯmocōne illā
libidinosā q̄i mō medio mō sic ꝙ
necꝫ se habꝫ pure pōnatiue nec vole
do sꝫ illā nec nolendo. Et silr' se
nō hꝫ pure ~~pōitiue~~ pōitiue volendo
deliberatiue illā ul' nolendo ꝛ ad eā
actualr' se ꝯuertendo sed se hꝫ q̄i dis
simulando ul' dormiendo ul' nō cu
rando. Ita ꝙ nec expsse ul' actualr'
ꝯsentit ĩ illā ꝯmocōne libidino
sam nec dissentit expsse sed dissi
mulat ꝛ dormitat dū attendere ꝛ
vigil ēe tenet' aut dū aduꝰtit pi
culū nec tn̄ obuiare ul' resistere conat'.

Quo ad 6m. Consideracō vi.
dicimus sexto ꝯsequenter ꝙ
distingui solet ĩ volūtate duplex
ꝯsensꝰ. vnus cōpletus deliberatiuus
ꝛ directus. Alter īcōpletus ul' īrepta
tiuus ꝛ ĩdirectus. Primus fit dū
volūtas sufficienter ꝛ actualr' aduꝰtit
ꝑ iudiciū rōnis reflectentis se sup
se. ꝙ sic ul' sic agit. vult nichilominus
sic agere. Et hic ꝯsensꝰ ē cōīs satis no
tꝰ eciā apud parū eruditos ul' in
moralibꝰ versatos. ꝙ plenꝰ ꝛ dr'cūs.
Alter vero ꝯsensū quē dicimus
interpretatiuū difficilius ē aduꝰtere. Na
fit multis modis. Vnus ē qñ rō
dꝫ ēe pugil cōtra aliqd' reprimēdū
ul' repellendū dū iā ĩsurgit ac
tualr' sed omittit ꝛ negligit re
pellere q̄si tacens. Iuxta illud vul
gatū. Qui tacꝫ ꝯsentire videt'. sic
nauta negligens dr' cā submersionis
nauis. Notanter vō dr' qñ rō dꝫ
ēe pugil cōtra aliqd' reprimēdū ꝙ
si actꝰ ēet ĩdifferens ul' tal' cōtra ꝗ
rō nō debet laborare ad repellen
dū seu reprimendū ꝙ sꝫ nō īminet
periculū pcti ꝑ silentiū suū. tūc nō
dr' volūtas ĩ tali silencio ꝯsentire.
Vn̄ potius aliqñ debet dici dis
sentiens. sicut fit ĩ temptacōnibꝰ
balsphemie ꝛ multis aliis q̄ melius
vincunt' silendo siue nō aduꝰtendo
qm̄ pugnādo ꝛ directe conando. In sir
cuīlibꝰ qñ qd' vere ē. q qd' tacet
nō statim videt' ꝯsentire ymo ve
rius dissentire iudicat'. Alia regula
dꝫ. Qui tacꝫ nō ꝯcedit q negat.
Amplius vō fit ꝯsensꝰ iste secūdꝰ
nō nunꝙ̄ ĩdirectꝰ qñ sꝫ volūtas
aliqd' vult ul' agit ad qd' solet
seq̄ aliud qd' ē pcūm ut cū aliquis
ĩebriat se volūtarie ad qd' seq̄t' dor
micio ꝛ ex dormicōne omissio sur
gendi ad officiū diuinū ad qd' obligat'
dr' hic omissio surgendi volūtaria
indirecte sꝫ ex pmario ꝯsensu modo
dicto. Actꝰ vō ꝯsequentes inde
tm̄ hñt de vicio. qntū de ꝯsensu

i principali actu primo vel amplius
si indefectus addetur alius consensus. Pos
sumus alias ubi distinguere de
consensu voluntatis et similiter de disse
nsu vero proposito aliquo obiecto cul
pabili. voluntas potest se habere circa illud
septupliciter. Uno modo quia vult obiec
tum illud esse. Alio modo quia vult interp
tative seu imputative. Item vult
illud directe vel indirecte. Item vult illud ple
ne et perfecte. aut vult illud sem
plene et imperfecte. Item postremo habet
se suspensive et quodammodo
neutraliter quia scilicet nullum habet actum vo
lendi vel nolendi circa illud sed tenet
iudicium rationis in suspenso vel ad aliud
se divertit. Et hec distinctio si bene con
cipiatur clavis est in omni negocio in odali
ad aperiendum exitum difficultatibus.
in numeris. **Consideratio septima.**

Deinceps videlicet septimo quod circa
actum carnalem aut aliquem huiusmodi
actum propositum voluntati ipsa potest se habere
multipliciter. Uno modo quia consentit in opus
si facultas adesset aut nisi pudor vel
timor humanus impediret. Alio modo quia
licet effugiat et horreat [illegible] consentire
in opus tale nephandum ipsa nihilominus
usat et recusat in animo suo cogitationes
de illo. Et item potest sic multiplicari.
Uno modo ut deliberate plene et directe
in hac cogitatione delectetur et hoc precipue
in illo cui prohibitus est carnalis concubitus
secus in coniugatis. Ubi enim aliquis actus
prohibitus est consequenter delectatio.
Similiter si actus permittitur permittitur

similiter delectatio consequens directe et
de per se ad illum actum. Notandum ad-
ditur et de per se [illegible] qui in sponte mu-
lieres non est de per se primum sic nec
delectatio de per se consequens sed
de per accidens consurgit crebro
delectatio illa libidinosa in continenti
qua continens non habet. Hec autem
regula vitium nonda est quia scrupu
los ex una parte et ex altera parte quia
periculum et pro liciti etiam caute di
mittendum. Cogitat alio modo talis
circa carnalem delectationem ut eam
possit satagendo et conando quasi
per vim vel industriam repellere
et non semper expedit sicut nec
pugnare cum venenoso serpente
dum aliter potest declinari. Cogitat alio sola
modo ex quadam curiositate quod sepe
novia est et criminalis. Cogitat alio
modo quia non advertit periculum imminere
sibi per tali cogitatione sed ex terti
cum [illegible] sibi committitur et hec potest
esse viciosa et caveatur sufficienter pe
riculum. Cogitat alio modo quia vult
et cogitur de hac materia docere alios
vel de ipsius conditione plenius e
doceri. Et si hec agit cum appositione tut
inculpate cautele non potest mor tutela
talis etiam ubi pollucio sequeretur.
Sic dicitur cum homo cogitur audire con
fessiones aut equitare et si que sunt similia
Denique voluntas quoque se habet ad
actum talem propositum quodammodo

neutralit ul suspensiue q[uod] nec
expedit cu[m] hec deliberaciu[m]
si sit loci et t[em]p[or]is oportunitas aut
si p[ro]ponat sibi quid mallet
ul i[n] actu illu[m] [con]sentire. ul [per]petue
ardere tute sit si no[n] deliberet
de utroq[ue] p[ro]pt[er] p[er]iculu[m] [con]
icidendi ul i[n] p[re]sumpc[i]o[n]e falsa
si eliget [per]petuo ardere ul i[n] pc[ca]m
mortale si eligeret i[n] actu illu[m] co[n]
sentire. Hec e[st] cautela queniens
multu[m] et expediens adu[er]sus interroga
c[i]o[n]es q[ue] ul intus ul extius curiose
fi[eri] solent ul propoi ubi p[er]iculu[m]
immiet quidquid eligat. Et ita re
linquit verificac[i]o illius p[ro]u[er]bii vul
garis silere melius e[st] q[uam] stulticiam
dicere. Sic agebat q[ui] dixit. Et fcus
su[m] sicut ho[mo] no[n] audie[n]s et no[n] habe[n]s
i[n] ore suo r[e]dargutio[n]es. Consideraco

viii.

Ueniamus nunc octauo
ad r[espo]ndendu[m] q[ui]busda[m] interro
gac[i]o[n]ibus i[n] hac materia de polluc[i]o[n]e
fiet q[ue] fit vigilando et posic[i]o[n]es aliq[ua]s
annotemus q[ue] ad materias alias deducte
p[ro]be potueru[n]t occasione[m] [con]gnoscen
di u[er]itate[m] de pc[ca]tis. Prima posic[i]o.

Nulla polluc[i]o diurna uel
nocturna plus h[abe]t de pc[cat]o q[uam]
fuit de [con]sensu circa illa[m] i[n] libero
arbitrio. Sic de ira. i[n]uidia gula et
similibus d[icitu]r. Patet posic[i]o ex c[ontra]rio
notabili. Unde si nullus fuit [con]sensus
verus ul i[n]terp[re]tatiuus directus ul in
directus p[er]fectus ul i[m]p[er]fectus. nullu[m]
p[e]nitus erit polluc[i]o illa pc[ca]m. Ista

e[st] exp[re]ssa augustini s[e]n[tenti]a de ciuitate d[e]i
loq[ue]ns de corrupta p[er] violenciam. Dicit
enim q[uod] illa delectac[i]o nullu[m] e[st] pc[ca]m
i[n] corpe dissencientis sic nec corpe
dormientis. Et bonauentura d[icit] eu[n]
lo[cum] q[ua]n[do] d[icit] de pc[cat]o p[ro]p[ri]e veniali. si aut[em]
fuit aliter istorum [con]sensuum tunc iudican
dus erit de qualitate et q[ua]ntitate pc[ca]ti
p[ro]porcionabilit[er] ad [con]sensu[m]. Consensus
itaq[ue] verus plus h[abe]t culpe q[uam] i[n]t[er]p[re]
tatiuus ceteris p[ar]ibus. Et [con]sensus directus
plus q[uam] indirectus. Et [con]sensus plenus plus q[uam]
i[m]p[er]fectus. ymo [con]sensus verus du[m] i[m]p[er]
fectus e[st] ex fragilitate ul ignoran
cia sepe reputat[ur] solu[m] venialis.
q[ui] si p[er]fectus e[ss]et mortal[is] dicer[etur]. Similit[er]
[con]sensus indirectus no[n] plus causat i[n]
sequentibus actibus de malicia q[uam]
ip[s]e sit malus. Et ita polluc[i]o ve
niens ex solo [con]sensu i[n] c[o]pula ve
niale dicenda e[st] solu[m] venial[is]. Ex
emplu[m] de i[n]cestu loth. s[ecundu]m doc
tores. Et hoc valet ad materia[m] de
polluc[i]o[n]e nocturna [con]gnoscenda.
ymo si i[n]ita pc[ca]m sit deletu[m] p[er] p[e]n[iten]ciam
no[n] oportet sequentes actus e[ss]e no
uas culpas ex ista r[ati]one. Secunda

posic[i]o.

Nulla polluc[i]o diurna
debet p[ro]p[ri]e dici mollicies n[isi]
fuit p[er] [con]sensu[m] liberum unomo[do] ul[tra]
alio p[ro]uocata ul extorta. patet
ex p[re]cedenti q[uon]i[am] sicut no[n] fuit
polluc[i]o h[ic] i[n] p[ro]p[ri]e patientis.
Ita nec pc[ca]m. Mollicies a[utem] so
nat i[n] pc[ca]m. q[uon]i[am] d[icit] ap[osto]l[u]s q[uod] neq[ue]

molles regnū dei possidebūt. Propo tcia.
Nulla talis pollucō
non debz reputari casus reseruat9
sub noīe mollitiei ymo nc pctm.
ut dictū. Patet quia noīe molli
cies et ... magis dolendus ē qui
huiusmōi ē tale aliquid ptulisse
qm egisse ul voluisse sicut ptigit
i erectione pudendi itelligit
cū psensu voluntatis. Additū ē sub
noīe mollitiei qȝ forsan i casu
posset supior casū talē sibi ad
horā ul quo ad aliquos rseruare
non qȝ pctm sit sed ut magis in
strueret et istrueret si sit pctm ul
dissenciens ad pctm seu ad pcti
periculū et si sit pollucō ppie dcā.
hoc tn gnalit et p se lꝫ fieri diuis
simū eet ymo pculū. Propo iiij.
Nulla fluxus ex mebris gna
tionu deputatis reputandus
ē de se pollucō ul mollicies si nō
fuīt vē seminalis. Unde fluxus urina
lis ul menstruat ul altius hu
moris medii neqqm appellandus
ē mollicies sive pollucō et ex cō
sequenti patz qȝ nc isti casus rsuari
deberēt. sub noīe pollucōis sicut
pposicō pcedens exponebat. sed
dictū ē i pposicōne qȝ isti fluxus nō
sūt reputandi de se mollicies qm
de p accidens ul ppē aliqd adiunctū
pt fieri euenīe sicut ... proposicō
sequens docet. Propo quīta.
Nulla pollucōne et fluxu gen
ac

gentibȝ fiat homīe pūtei ul i ordi
nacōi feditate aīam suā maculare
quā fiat alis uē pollutus q p molli
ciem ymo p fornicacōnē ymo p ad
ulteriū ul sacrilegiū ul icestū supatus.
Deducit hec pposicō p illa q de cā
delectacōnis et pruritus i 2o notabili
pdiximus. Unde et ppē hoc spado dr
deflorare virginē. dicūt insup tam
pueri qm puelle an anos nubiles
exardescere i luxūe. Dicūt etiā frigi
di et maleficiati nō potentes semi
nare nepharis nequissimis nō nuqā
illecebris semet inqnare et eo fla
giciosius sūt ista p ptrectacōnē il
licita aut alit quo diutius durat
viget et ardescat absqȝ sedacōe p
effluxū semīs hec ignominiosa
labes passionis. Propo sexta.
Pollucō ul fluxus qui ul ni
chil habuerūt de psensu
nec p psequens de pctō nō ipedi
unt homīes de p se a celebracōe.
Dicimus de p se. qȝ de p accidens
alit ē. ut pote. qȝ paciens scrupulo
sus et timidus ē i hac pte et faciens
sibi psciam iquietā et dubiā a qȝ
paciens sentit se ex hac feditate
distrasiari i aīo et deiectū. Aut qa
nequit sufficient cogitacōnes lubri
cas a turpes inde psurgentes depel
lere. Unde nondū qȝ sic ymaginacōnes
voluntarie et lubrice disponūt mate
ad huiusdi fedas pmocōnes. Ita ut
illa sopnia nō nuqm de nocte. ul
cogitacōnes i vigilia pueniūt ex
huiusdi cōmocōne et carnali ptulacōe

queadmodu[m] tract[us] alit[er] et alia cogi
tat qu[a]m intrigant. et tim[en]s q[uam] securus.
Dicimus s[e]c[un]da[m] co[n]t[r]a p[ri]ncipalem q[uod] de illo
de quo loquimur. lic[et] i[n]uolu[n]tari[u]s fuit
i[n] patiendo remanet t[ame]n i[n] a[n]i[m]a q[ue]da[m]
carnal[is] degustatio. qu[a]m sicut gustato
sp[irit]u desipit caro. Ita gustata carnali
voluptate et i[n]ficis desipit sp[iritu]s et
Adduc[unt] alii i[n]tentes dictis bon[aventure] ven[erabilis].
et similiu[m] dicentes i[m]pedime[n]tu[m] g[e]n[er]ale
e[ss]e eo q[uod] requirit[ur] ad celebratione[m]
mundicia nedu[m] spiritual[is] a p[e]cc[at]o sed
corpal[is] ab huiusmodi fedo humore. hoc
qualit[er] h[ab]eat ueritate[m] putamus apparu
isse du[m] i[n] tracta[tu] de pol. nocturna lo
quebam[ur]. Vn[de] d[omi]n[u]s de palude erudi
t[us] i[n] legib[us] t[am] canonicis q[uam] ciuilib[us]
qu[a]n[do] diuinis d[icit] de pollutione nocturna
si eam no[n] habuit culpabile[m] q[uod] d[ebet]
ho[mo] cessare a celebratione. deb[et] i[nte]lligi
de congruo no[n] de p[re]cepto sic q[uo]d
peccet mortalit[er] si celebret. Dic[it] vi
det[ur] aug[ustinus] de cotidie co[m]municantib[us]
q[uo]d nec laudat nec uitupat. sed eos
suo sensui et deuotio[n]i derelinquit.
Vn[de] si alt[er] coniugu[m] reddens debitu[m] no[n]
arcet[ur] a co[m]munione s[ecundu]m bon[aventuram] ven[erabilem].
Videt[ur] q[uod] illa macula corpal[is] no[n] i[m]pe
dit co[m]munione[m] y[mm]o nec i[m]pediret
celebratione[m] i[n] sacerdote g[ra]eco q[ui] similit[er]
uxori reddere tenet[ur] debitu[m] populari.

Sicut no[n] o[mn]is. Co[n]positio vii.
illecebrosa cogitatio co[n]surgens
i[n] a[n]i[m]a etia[m] cu[m] aliquo [con]sensu dubio ul[tra]
inte[r]p[re]tatio ul[tra] i[m]p[er]fecto. Similit[er] nec o[mn]is
pruritus ul[tra] titillatio ul[tra] stimulatio co[n]
surgens i[n] me[m]bris genitalib[us] ex hac

illecebra i[m]pediu[n]t a celebratione. Sic
nec [con]fluxus inde [con]seque[n]s de p[er] se i[m]pe
dit du[m] ra[tio] no[n] [con]sentit ul[tra] du[m] remitti[tur]
nec plene consentit i[n] illu[m]. Prima p[ar]te
ut arbitror [con]cedu[n]t om[n]es. De s[e]c[un]da
uo[ce] p[ar]te similis e[st] ra[tio] si [con]positio p[re]cedens
attendat[ur]. Consiliu[m] t[ame]n e[st] i[n] hac p[ar]te
ut vitent[ur] diligent[er] occasiones et fatu
gat ho[mo] ne morosa et sensuale[m] cogita
tione[m] i[n] se qualitercu[m]q[ue] sic figat de aliq[u]o
et cu[m] aliquod qu[o]d ea[m] du[m] vult posse
euelle[re]. Ita accomoda te reb[us] diuer
sem[m] et no[n] da cogitatio[n]es carna
les et fluxus in[de] sequentes absq[ue] co[n]
sensu uolu[n]tario vi[n]cant[ur] plerq[ue] sa
lubrius tutius et efficaci[us] si ro se
h[abe]t cu[m] illas p[er] modu[m] no[n] curantis ul[tra]
diuertentis uolu[n]tate ad alia q[uam] si
sollicitet[ur] tristet[ur] turbet[ur] et teneret[ur]
tales expelle[re]. Notet[ur] i[n] h[oc] loco trac
tatul[us] i[n] gallico de remedio contra
te[m]ptatio[n]es blasphemie co[m]positus.
Auget itaq[ue] cogitatio vehemens
ul[tra] ymaginatio conatu[m] ac p[er]inde
nutrit cogitatio[n]es huiusmodi y[mm]o
multiplicat et efficatiores reddit.
ad fluxu[m] [con]seque[n]s du[m] q[uo]d si dissimu
lauit neq[ue] curauit pl[us] qu[a]m de al fluxu
terius humoris natural[is] acquiesceret.
Posset aptu[m] cu[m] re hac exe[m]plu[m]
de iuuenib[us] q[ui] trabe[m] i[n] alto posita[m]
nu[n]q[ua]m absq[ue] casu t[ra]nsirent qu[a]m auda
ces p[er] [con]suetudine[m] aut aliunde tota
securitate t[ra]nsibunt. Fit ac diuer
sio tal[is] multiplicit[er] co[m]munis p[er] i[m]
p[re]ssione[m] signi crucis i[n] pectore
ul[tra] i[n] fronte. q[uo]d aliq[ui] reputant

efficacissimū sicut illud signū ē
triūphale atq̧ salutiferū sicut e p̄
terea humilitas. vincit aūt humilitas
laq̄os dyaboli dicente anthonio.
Fit h'ec diuisio aliqū p̄ lesionē
aliquā corp̄ale i lingua vel alibi.
Quādoq̧ p̄ exprobrāōnē et allocu-
tione seuerā suāꝫ cogitacōnū ꝫ
tāq̄m eēt aliq̄s apparens. temptator
exti'g. phy phy. ve vob̄ cogita-
cōnes vilissime. p̄cul hinc abite i
malā horā vermis sū aliis occupa
tꝰ. Nō de vobis auditū nō visū.
discedite ab hinc. Pyrenes usq̧ in
exitū dulces. Fit et h' diuisio nō
nūq̄m p̄ irrisionē quādā talis
illusionis ꝯsurgentis tā multiplr
i aīo et c'pi'. fit demq̧ p̄ vitacō
nē p̄ ꝯfessionē purā et nudā
et sup̄ modū p̄ p̄cem et i(m)ploracō
nē diui auxilii sīn quo ꝯtinens
nemo plene eē p̄t. Proposicio viii.

Difficile ē vel i(m)p̄le absq̧
diuina illūiacōne ꝯgnoscē
certitudinalr radicē et causā pol
lucōnis diurne si videlꝫ veniat
ex ꝯsensu uel vel interp̄tatiuo aut
ꝯsensu directo vel indirecto. aut
a ꝯsensu sup̄ioris rōnis vel inferi
oris p̄uenit. Puto p̄posicōnē hāc
ꝯsiderantibꝰ eē notā. Ex quo
ꝯsequenter i(n)fert. q̄ q̄ beatus ē vir
q̄ semp̄ ē pauidꝰ. et q̄ bonarū
mentiū ē facē ꝯsciam ubi de
neccitate nō eēt aliqū facienda.
Expedit de talibꝰ ꝯfiteri et nō sīn
ꝯsilio prudentū et expertoꝝ. p̄t eciā
nichilipendē vel contempnē. In quib'
aūt expedit q̄ p̄ꝰ consiliū acceptū
a prudentibꝰ expertis et deuotis
dimittat hō scrupulos et timorēs
nimios. alioqū michilominꝰ cadēt
i pusillanimitatē quādā et i(n)quie
tacōnē grauis q̄ nō posset sufficiēt
recipē illū cuiꝰ i pace factus ē locꝰ.
nc ascēdit unq̄m tal' aīa i p̄fectiōis
sublimitatē. Debꝫ uō sup̄ior et ex
p̄tꝰ cuiꝰ i hac cause̅ mis(s)a q̄rit' ꝯsiliū
a subditis. p̄ꝰq̄m explorauit oīa
dicē diffinitiē et solida rn̄sione.
Si fac' ita. qm̄ si medicꝰ i meden
do vacillauit qual' i egro sp̄anda
eit certiā stabilitas. hinc tragi
cus ait. Qui dubiā salutē dat.
afflictis negat. Proposicio nona.

Ad obuiandū p̄icul' et
scrupulis q̄ ꝯsurgūt ex
fluxu fedo diurno ꝯsiderande
sūt diligent' cause et radices ut
eis agnitis fiat diligens et disc̄
ta p̄uisio. Discēcū uō dicimꝰ
p̄uisionē q̄ n' velit abscon
dē causas cū maiori detrimento
p̄icli et scandalo qm̄ sit huiꝰ di
fluxꝰ q̄ q̄nq̧ nō ē n̄ venial' p̄
p̄tm dū hūmor ille medꝰ quē
diximꝰ nec ex adūso p̄mittit ea
licenciose fieri q̄ de se culpanda sūt
et resecari facilr p̄nt cuiusmōi
sūt lubrici aspectꝰ. visꝰ inepti
societas p̄lg q̄m decet amicabil'
i se gerens delectacōnē et si non
de p̄ se libidinosā p̄iculosam

tū et plus equo sensuale quam intellectuale
omnino aliquem sub officiis aliquibus
spiritualibus edificium ut est confessio vel
lectio vel erudicio colocare ymmo
verum veritas obscurare se conatur.
Sed caveat alioquin supperior sibi
a suspicionibus nimis et a quadam
ut sic loquar inutili zelotipia,
erga subditos se contineat non indi
cens ieiunia excessiva vel separans
eos ab invicem inutiliter et spiritualia
colloquia vel officia vetans eis.
Servia denique commune illud. Ne
quid nimis. Et illud sapientis Noli
nimium esse iustus. quia qui nimis e
mungit elicit sanguinem. Difficile
est fateor in hac re se aurea me
diocritate tenere sed spiritualis omnia
diiudicat velud in aere splendido
mediante sole. velut piscem in fon
te lucido et illud illud iudicat super
omni die. Carnalis vero iudicat ve
lud in fonte turbido et limoso non
discernens de grossis eciam in reptilibus
venenosis inmersis. velut piscem in
domo caliginosa vix attrectando
discernens hec ab illis. iudicat pos
tmo vix inter diem et noctem et ita
frequentissime sese fallit et impingit
in die vel velud in tenebris. sed salua
re illum dz spiritualis ducere manus quia
si remittitur seducere permittit si demon
stracio sibi si prior et abbas mavult
esse dum transit per tenebras et per ab
rupta. potabit quidem ille dampnacionem
sua et ducere liber evadet.

Pollucione
Corporale quandoque precedet consensum
quandoque comitatur. quandoque sensum est etiam eam
non consensum. quandoque vero sensum eam operatur.
et ita fit non solum cum consensu vel sensu
sed ex consensu. ultimum hoc frequens est.
et reddit ipse pollucionem culpabilem.
Demum in prima licet non reddant
ipse et de per se pollucionem culpabi
lem sunt ipsa culpe et penam. Alter
vero quando scilicet pollucio fit cum sensu non
est de per se penam ymmo frequenter auget
meritum tanquam materia virtutis dum resistitur
violencie passionis quam dum fortis sentitur
ipsa magis et magis allicit et impellit.
Quanto similiter resistencia habet plus
virtutis. Addamus quod et si pollucio cor
poralis et vere seminalis diurna vel in
nocturna nullomodo debet scienter extor
queri eciam pro sanitate vel alleviacione
corporis vel iudicium romus consequendi.
Si tamen dum sine tali consensu provenant
eam vel extrequente provenit ipsa pla
ceat non quod delectatio est sed quod allevia
cionem corporis operatur. hec non iudicetur
esse peccatum. videat tamen homo expertim no
vicius ne huiusmodi complacencia se
seducat. pretendens unum et agens
alterum. Salubrius est itaque cogitacio
nes et iudicia circa rem hanc divertere
quam habere.

Pollucio diurna vel nocturna dum
sentitur effluere non debet violenter
prohiberi si probabiliter estimetur quod huiusmodi
violencia frustra esset. Nichilominus pro
exercitudine virtutis et pro evasione

piculi videtur expediens ut homo conetur
exhibere quantum sentit vel experitur commode
fieri posse. quoniam et si hec retentio no
cere debeat corpori prodest anime. Natu
denique per amodum vno modo vel alio ta
lem humorem a se eiciat patet in mulieri
bus puerperis quibus siccantur mamme
dum non eiciatur lac. Alioquin semper fluere
paratum est. Dicit pollutiones iste primo
et pruritus tutius non utendo vel ex
ercendo sed abstinendo vincuntur
similiter autem experti etiam in pruritu
sensuali. Hec autem pollutio etiam in
vigilia si in principio usque in fine ad
habeat iugiter ratione et voluntate re
nitente quantum potest in tali casu negocium
voluntas reputabitur nedum peccasse non
mortaliter ~~peccare~~ sed multiplicatur me
ruisse iuxta illud beate lucie xxi me in
vitam corruperis in castitas dupli
cabitur ad coronam. Potest autem casus diutur
ne pollutionis evenire circa eos qui habent
de necessitate audire confessiones vel
alia talia cogitare vel agere ad que
sequitur aliquando renitentibus eis toto
posse. et sibi displicentibus ab initio
usque ad finem talis passio feditatis
quod si quis dicit omittat talis qui tam
fragilis est et lubricus audire confes
siones predicare et similia. Videtur
quod in talibus casibus non oportet hoc fieri
propter necessitatem consilii et evitationem
scandali et obligationem officii sed
quales sunt isti casus non potest generaliter
arte definiri. Referamus hoc ad
illud quod sapiens iudicabit circumstan
tiarum conditione pensata. Consulo

[illegible] tamen ut auditurus confessiones
in huiusmodi periculo attendat preparatus
cum timore et tremore. Aucta insuper
quantum potest faciem seu oculum carnis
carnis et non minus oculum mentis
ab aspectu sensuali illius qui confitetur sed
attendat in arte rationis. Illicque re
cogitet animam illius velud egrotam
et sauciatam. quam modo non prodest quicquam.
deinde celebraturus si potest officium hoc
differre post missa sua tunc agit.
quoniam recens huiusmodi fluxus plus impedit
celebrationem quam vetus. Constituat
preterea confessorem et in illo statu corporis
in quo minus scandalizabitur ut stet
vel [illegible] flectet genua. vel alicubi pro
se consistet. Sit insuper sermo suus
dum ad talia ventum fuerit brevis et
rigidus presertim ubi confitens paratus
est non renitente verecundia sponte
totum virus evomere sed per affabili
tatem quandam oportet a confitente
nimis verecunde nuditatem sue
feditatis extorquere. Perfecto ubi
maius inest periculum. sed si caritas
ad hec feda scrutanda descen
dat non curiositas aut lubricitas
iuvabit. caritas auctore deus faci
ens cum temptatione proventum. Po
terunt ad intellectum plenorem premis
sorum. Prima summa confessorum. ti. iii.
li. iii. de bigamis ubi queritur quo
perditur virginitas. Item tractatu
lus que ascribunt aliqui sancto
thome sed magis apparet ex stilo
et materia quod sit bonaventure. qui incipit

Quoniā fundamētū ꝛ ianua et
ꝛ ē utilis multū. Et sic habet finis
sit deo laus ꝛ hōns.

[redacted]

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

234 gez. Bll.

zwischen Bl. 197 u. 198
2 leere Bll. nicht mit
gezählt

TIFFEN Gray Scale
© The Tiffen Company, 2007
TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Inches
Centimetres